

Извештај од набљудување на медиумското известување за работата на Собранието

(јануари – април 2016)

*Оваа публикација е изготвена со помош на Швајцарската агенција за поддршка и
развој.*

*Содржината на публикацијата е одговорност единствено на Институт за
демократија „Социетас Цивилис“ – Скопје (ИДСЦС) и на никаков начин не може да се
смета дека ги одразува гледиштата на Швајцарската агенција за поддршка и
развој.*

Институтот за демократија „Социетас Цивилис“ – Скопје (ИДСЦС) од јуни 2014 го следи квалитетот на дебатата во Собранието и медиумското известување за работата на парламентот. Набљудувањето во првиот циклус се одвиваше во текот на 10 месеци, односно од јуни 2014 до мај 2015 година¹. Од септември 2015 набљудувањето и оценувањето на квалитетот на парламентарната дебата и на медиумското известување продолжува поддржано од Швајцарската агенција за развој и соработка и ќе трае до декември 2017 година.

Целта на набљудувањето на медиумите е да се дојде до сознание во која мера медиумите се дел од процесот на делиберација во општеството при создавањето на јавните политики, односно во која мера на пошироката јавност и ги пренесуваат аргументите изнесени во собраниските расправи.

Пред вас е вториот извештај за медиумското известување за Собранието кој се однесува на четиримесечниот период од 1 јануари до 6 април 2016 година.

Резиме

- Во овој период (јануари-април 2016) прв пат од почетокот на набљудувањето (јуни 2014) на медиумското известување за Собранието, медиумите објавиле повеќе информации во кои како извори се застапени истовремено пратеници и од мнозинството и од опозицијата (51%) отколку само со пратеници од една политичка опција (49%).
- Во објавените информации со пратеници од само една политичка опција, позастапени се пратениците од мнозинството на кои отпаѓаат 57% од ваквите случаи. На информации во кои се застапени само пратеници од опозицијата отпаѓаат 43%.
- Информациите во кои истовремено се наведени пратеници од власта и од опозицијата најчесто се однесуваат на дебатите на пленарните и на седниците на собраниските комисиии.
- Политичките настани надвор од Парламентот повторно беа во фокусот на медиумскиот интерес. Медиумите најчесто го спомнуваа Собранието во контекст на други политички настани во државата (47%), а помалку околу содржината на парламентарните дебати и работата на пратениците (32%).
- Од седниците на комисиите, во медиумскиот фокус најчесто беа дискусиите на Комисијата за образование и наука, Комисијата за политички систем и односи меѓу заедниците, Комисија за надзор на работата на Управата за безбедност и контраразузнавање и на Агенцијата за разузнавање, Анкетна комисија за скандалот со фабриката за фалсификување на лични карти, пасоши, афери и други документи и Комисијата за европски прашања.

¹ Првиот циклус на набљудување на квалитетот на дебатата и на медиумското известување се одвиваше во рамки на проектот „Собранието под лупа. Засилување на политичката дебата и делиберативниот дискурс“ финансиран од Европскиот инструментот за демократија и човекови права – ЕИДХР и кофинансиран од ИДСЦС и ИЕКОБ. Целосниот извештај за квалитетот на дебатата во првиот набљудуван циклус кој го опфати периодот од јуни 2014 до мај 2015 е достапен на следниот линк: <http://idscs.org.mk/images/parliament-watchdog/rovovska-debata-mk.pdf>

- Пратениците повторно се најчести наведени извори во информациите (40%), но процентот е опаднат за 9% споредено со претходниот набљудуван период (септември-декември 2015 – 49%). За сметка на тоа се зголеми застапеноста на извори од политички партии, јавни институции и на граѓанските организации.
- Најбројни се информациите во кои е наведен само еден извор (30%), потоа тие со два (29%), а во овој период е зголемен процентот на информации во кои се наведени три и повеќе од три извори на кои заедно отпаѓаат 34%.
- Објавените информации кои се однесуваат на Собранието најчесто се структурирани како информативни извештаи (60%), а во овој период е зголемен бројот на статии кои покрај информативните содржат и аналитички елементи (19%). Кратките вести со само основни информации за настаните се трети по застапеност (18%).
- Медиумите на албански јазик, генерално, почесто објавуваа информации поврзани со Собранието. Притоа, најголем дел од информациите се однесуваа на содржината на комисиските дебати, потоа информации во кои Собранието само се спомнува или кои се однесуваат генерално на работата на парламентот и околу измени и стапување во сила на измени на конкретен закон. Медиумите на македонски јазик објавуваа почесто информации кои се однесуваат на дискусиите на пленарните седници на Собранието.

I. Политички контекст

Согласно Уставот, Собранието ја има законодавната власт и во моментот е составено од 123 пратеници. Пратениците се избираат на непосредни избори, по пат на пропорционални изборни листи за мандат од четири години. На последните парламентарни избори, одржани во април 2014 година, коалицијата на Внатрешната македонска револуционерна организација – Демократска партија за македонско национално единство (ВМРО-ДПМНЕ) освои 61 пратеник, а нивниот коалиционен партнер со кој ја формираат Владата, Демократската унија за интеграција (ДУИ), освои 19 пратеници. По еден пратеник во Собранието освоија партиите на Граѓанска опција за Македонија (ГРОМ) и Национална демократска преродба (НДП). На 8 мај 2015 партијата Демократска обнова за Македонија (ДОМ), која има еден пратеник во Собранието, одлучи да ја напушти владејачката коалиција. Во периодот од јуни 2014 до крајот на август 2015 пратениците од најголемата опозициска коалиција предводена од Социјалдемократскиот сојуз за Македонија (СДСМ), која на изборите освои 34 мандати, ја бојкотираше работата на Собранието. Тројца пратеници од оваа коалиција одлучија да не ја почитуваат одлуката за бојкот и учествуваа опозициски во работата на Собранието. Од 1 септември 2015 пратениците од коалицијата на СДСМ се вратија во парламентот и учествуваат во неговата работа.

Најголемите партии од власта и опозицијата по бурниот политички период настанат по предвремените парламентарни избори во април 2014, во кој се објавија низа скандали поврзани со незаконско прислушкување и се случија протести, на 2 јуни и 15 јули 2015 година со посредство на ЕУ Комесарот за соседска политика и преговори за проширување Јоханес Хан, постигнаа договор за надминување на кризата (т.н „Договор од Пржино“)². Договорот содржи серија на мерки со конкретни рокови кои треба да помогнат да се надмине политичката криза која се разви по објавувањето на прислушуваниите разговори. Мерките се однесуваат на враќање на опозицијата во Собранието, организирање на нови парламентарни избори, оставка на

² Договорот во јавноста го доби името „Договорот од Пржино“ според населбата во Скопје во која е сместена резиденцијата на ЕУ во која се одвиваа политичките преговори меѓу лидерите на четирите најголемите партии во Македонија, ВМРО-ДПМНЕ, СДСМ, ДУИ и ДПА.

актуелната Влада пред изборите, формирање на Влада во која на клучни ресори ќе бидат именувани министри од опозицијата, реформи во изборното законодавство, формирање на Специјално јавно обвинителство со мандат да ги истражи наводите од објавените снимки.

Во меѓувреме, експертски тим ангажиран од Европската комисија предводен од Рајнхарт Прибе, поранешен директор на Директоратот за Западен Балкан во Европската комисија подготвија детален извештај за проблемите во повеќе области. Извештајот се осврнува на правосудниот систем, контролата на работата на службите за безбедност, проблеми при организирање избори, сосостојбата со медиумите и насоки за реформи во сите овие полиња за да се подобри состојбата. Извештајот е доставен до Собранието и служи како патоказ за спроведување на реформи во наведените области.

Од 1 септември 2015 година опозициската коалиција предводена од СДСМ се врати во Собранието. Во набљудуваниот период, јануари – април 2016, владеачкото мнозинство во Собранието брои 81 пратеник, а опозицијата 42 пратеници.

Во октомври 2015, согласно Договорот, опозицијата доби министерски места во владата на Груевски во министерствата за внатрешни работи и за труд и социјална политика. Опозициски заменици министри се поставени во Министерствата за финансии и земјоделство со цел да ја контролираат работата на клучните државни институции во периодот до спроведувањето на изборите. Од 14 јануари 2016 година на чело на Владата е т.н. „технички“ премиер Емил Димитриев, на местото на лидерот на ВМРО-ДПМНЕ, Никола Груевски.

Партиите со низа одолговлекувања во преговорите кои се одвиваат меѓу нивните работни групи во Клубот на пратениците со медијација на посредникот Питер Ванхоуте ангажиран од страна на ЕУ и САД, ги пробија претходно договорените рокови за спроведување на реформите. Преговорите за областите правосудство и медиуми запреа без да се постигне договор. Поради низа несогласувања во политичкиот процес, на 6 април 2016 министрите и дополнителните заменици министри на СДСМ поднесоа оставки од своите функции во Владата кои формално не беа разгледани и прифатени од Собранието. На 8 април, Владата на Емил Димитриев без присуство на функционерите од СДСМ, ги суспендираше нивните дотогашни одлуки.

На 24 февруари 2016 година Собранието изгласа одложување на изборите за 5 јуни поради неисполнетост на дел од условите предвидени со „Договорот од Пржино“. На 6 април владејачкото мнозинство во Собранието изгласа распуштање со што почна да тече рокот за организирање на избори кои треба да се одржат на 5 јуни. Опозициската коалиција предводена од СДСМ, со образложение дека сè уште не се исполнети условите за организирање на слободни фер и демократски избори, најавија дека нема да учествува на изборите. Политичката криза дополнително се продлабочи по објавувањето на аболицијата од страна на претседателот на државата, Ѓорѓе Иванов, на 12 април 2016. Иванов во обраќање до нацијата со образложение дека сака да ја смири кризата објави дека потпишал одлуки за аболицирање на 56 лица меѓу кои и лидерите на најголемите партии Никола Груевски на ВМРО-ДПМНЕ и Зоран Заев на СДСМ. Аболицијата на Иванов предизвика масовни протести на граѓани и на опозицијата во Скопје и во повеќе градови низ државата во кои се бара негова оставка и повлекување на одлуката со цел сите случаи кои ги покренува СЈО да можат да бидат адекватно правно процесирани.

Целокупниот период на набљудување покриен со овој квартален извештај (декември 2015 – април 2016) помина во знакот на силна политичка поларизираност меѓу двете најголеми партии ВМРО-ДПМНЕ и СДСМ, како последица од неуспешниот исход од преговорите за излез од политичката криза.

II. Наоди од набљудување

- **Фокус на објавените информации**

Во набљудуваниот период од 1 јануари до 6 април 2016 се идентификувани и анализирани 447 објавени информации во набљудуваните медиуми во кои се спомнува Собранието или пратениците. Анализата на овие содржини укажува дека медиумите во овој период почесто споредено со претходниот (септември-декември 2015) објавуваа информации во кои општо се осврнуваат кон Собранието во контекст на други политички прашања, а помалку се фокусираат на дебатата за законите или настаните на собраниските седници.

Во 47% од информациите Собранието само се спомнува во контекст на другите политички случувања во државата или информациите се однесуваат генерално на односите на политичките партии во парламентот.

За сметка на тоа, се намали медиумската покриеност на парламентарните дебати и дискусии околу законите и другите акти кои беа на дневен ред на Собранието. Во периодот јануари – април 2016 на дебатите на пленарните седници и на комисиите се однесуваа вкупно 32% од набљудуваните медиумски информации. Тоа е 11% помалку споредено со претходниот набљудуван период септември – декември 2015. Тоа значи дека медиумското внимание се пренасочи од парламентарните расправи кон други политички случувања во државата како предвремените избори и одложено распуштање на Собранието, смената на министрите во владата од ДУИ, преговорите меѓу партиите во Клубот на пратениците, работата и случаите кои ги отвори Специјалното јавно обвинителство како и посетите на странски дипломати во насока на разрешување на политичката криза.

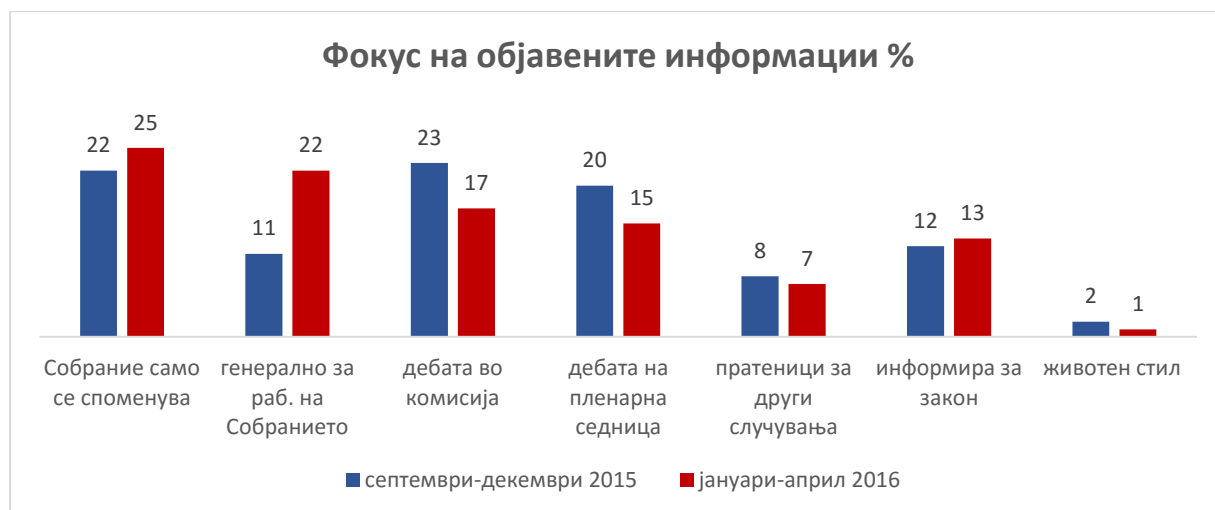
При известувањето од дискусиите на парламентарните седници медиумите најчесто се фокусираа на седниците со најсилна политичката конфронтација и поларизираната атмосфера меѓу пратениците на спротивставените политички блокови. Во медиумскиот фокус најчесто беа седниците на Комисијата за образование и наука - околу расправата за основање на Универзитет Дамјан Груев, Комисијата за политички систем и односи меѓу заедниците, Комисија за надзор на работата на Управата за безбедност и контраразузнавање и на Агенцијата за разузнавање, Анкетна комисија за скандалот со фабриката за фалсификување на лични карти, пасоши, афери и други документи и Комисијата за европски прашања.

Фокусот на објавените информации е претставен преку семантичкиот облак од стотите најчесто употребени зборови од страна на медиумите во насловите и поднасловите во весниците и во најавите на телевизиските прилози во кои се споменува Собранието.

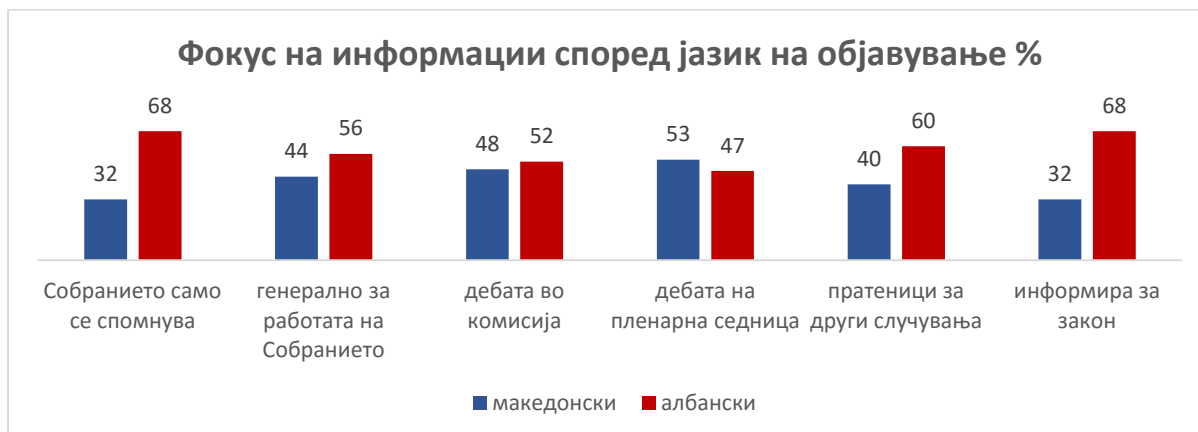

График: Семантички облак од 100 најфреквентни зборови употребени во насловите, поднасловите и најавите на информациите во медиумите кои се однесуваат на Собранието објавени во периодот јануари – април 2016.

Скоро еднакво со претходниот набљудуван период останаа застапени информациите во кои се укажува на промена или укинување на постоечки закони или стапување во сила на нови законски измени – 13%. Иста е состојбата и со информациите во кои пратениците коментираа други случувања надвор од Собранието -7%.

Ако се анализира фокусот на информациите според јазикот на медиумот кој ги објавил произлегува дека медиумите на албански јазик почесто објавиле информации во кои Собранието само се спомнува или се однесуваат генерално на Собранието, но содржината не се однесува на работата на пратениците, туку, на пошироки политички настани и односи во државата. Медиумите на македонски јазик нешто почесто објавуваа информации за собраниската дискусија на пленарните седници, а медиумите на албански јазик за седниците на собраниските комисиии. Информациите во кои пратеници коментираат други случувања надвор од Собранието се позастапени на медиумите кои објавуваат на албански јазик како и информациите кои се однесуваат на промена на закон или на стапување во сила или укинување на некои законски одредби.

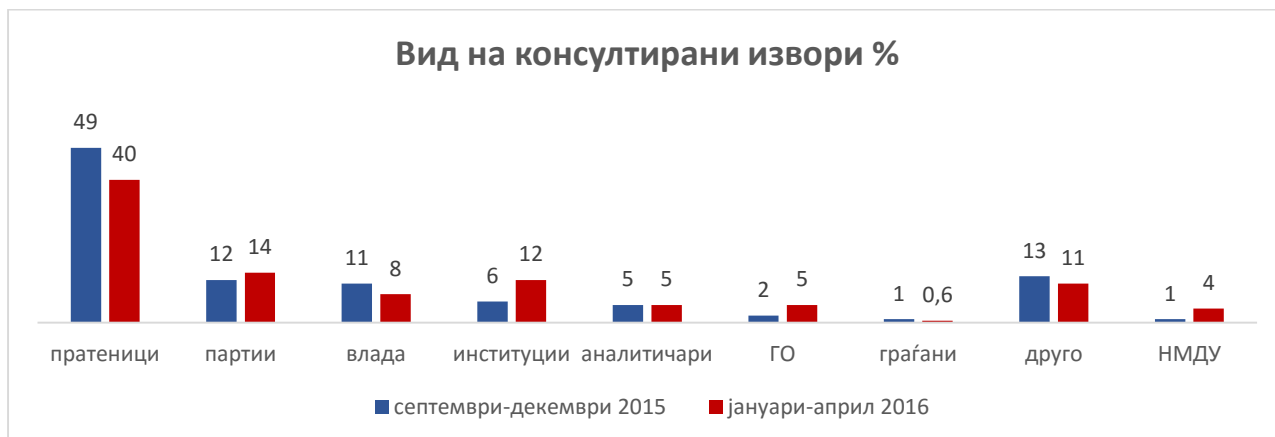

• Број и страна на извори

Во скоро една третина (33%) од идентификуваните информации објавени во медиумите во периодот јануари-април 2016, а кои се однесуваат на Собранието е наведен само еден извор. Во 29% се наведени два извори, во 18% три, а во 16% повеќе од три извори. Во 5% од информациите не е наведен ниту еден извор, а во 2% не можело да се утврди кои и колку извори се консултирани. Тоа значи дека во овој набљудуван период е зголемен процентот на информации во кои се наведени три и повеќе од три извори споредено со претходниот период септември-декември 2016.

Во 40% од информациите, објавени во овој период, како извори се наведени пратеници во Собранието. Тоа е за 9% помалку споредено со претходниот период септември-декември 2015. За сметка на тоа, во периодот јануари-април 2016 како извори почесто се консултирани политичките партии или нивни членови – 14%. Зголемен е процентот на извори и од јавни институции на кои отпаѓаат 12% од вкупниот број на наведени извори. Исто така во овој период е зголемен процентот на информации во кои, во контекст на Собранието, се консултирани извори од граѓански организации од 2% (период септември-декември 2015) на 5%. Извори кои се водат како „друго“, а во кои спаѓаат претставници на други држави, на Европската Унија и САД, амбасадори во Македонија и претставници на други странски институции се наведени во 11% од објавените информации во кои е спомнато Собранието.

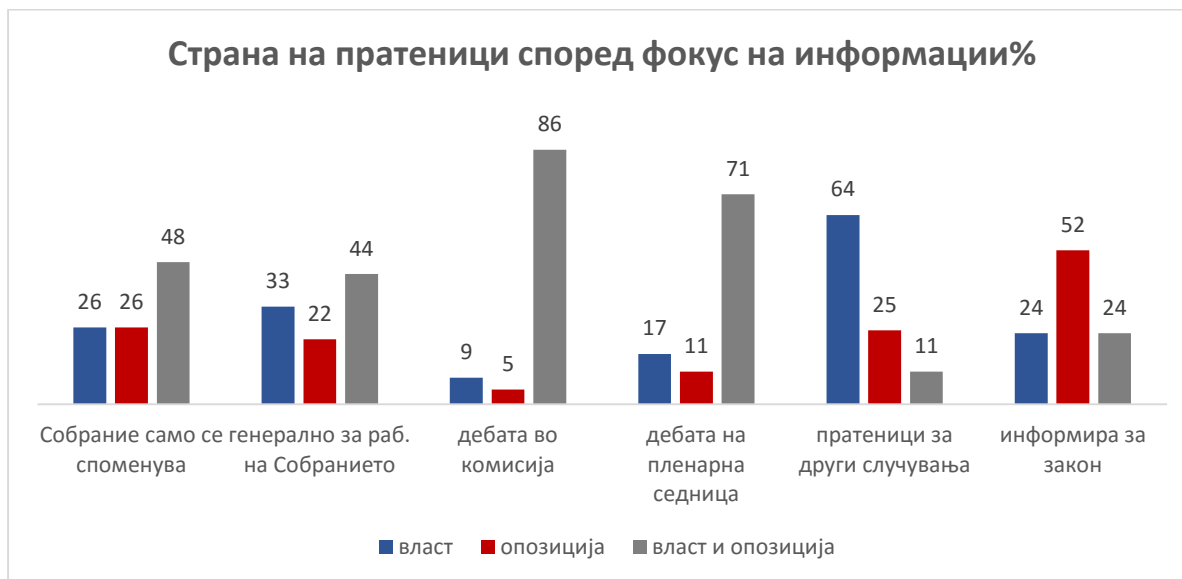

Ако се анализира на која политичка опција во парламентот припаѓаат пратениците кои се наведени како извори, произлегува дека прв пат од почетокот на ваквото набљудување на медиумите (од јуни 2014) во поголем дел од информациите се застапени истовремено пратеници и од мнозинството и од опозицијата (вкупно 51%). Во минатиот набљудуван период (септември-декември 2015) вакви беа 44% од информациите во кои како извори беа наведени пратеници.

На информациите во кои се застапени пратеници од само една политичка опција отпаѓаат 49% од случаите. Од нив, медиумите почесто објавуваа информации во кои се застапени само пратеници од мнозинството – 57%, а поретко само со пратеници од опозицијата – 43%. Ваквата застапеност во периодот јануари-април 2016 е различна од таа која е констатирана во претходниот набљудуван период септември-декември 2015. Тогаш состојбата беше спротивна, односно, во информациите во кои беа консултирани само пратеници од една политичка опција позастапени беа оние во кои беа наведени само пратеници од опозицијата.

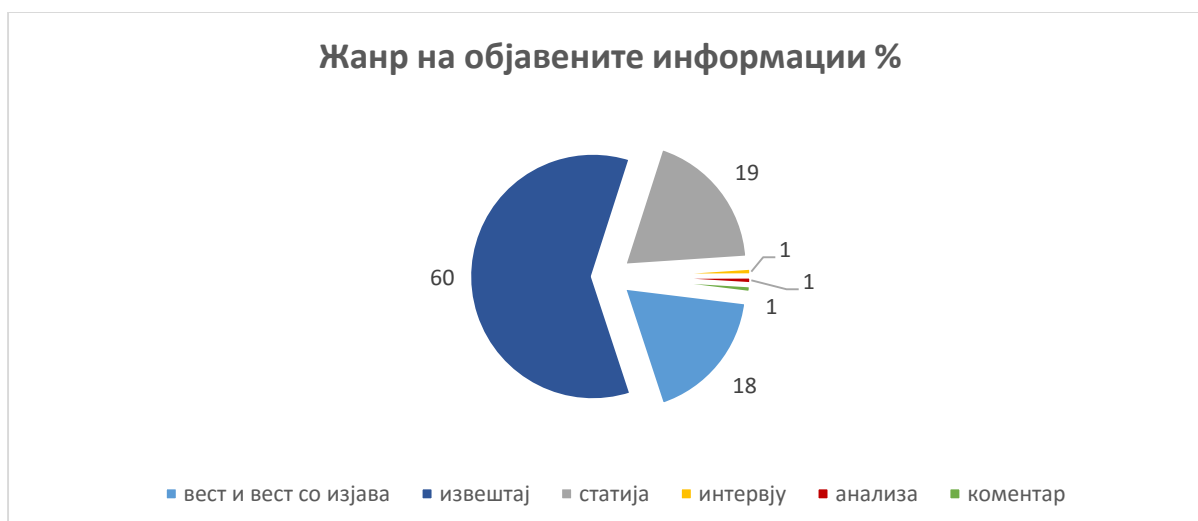

Во објавените информации во медиумите, пратениците од власта и од опозицијата истовремено се наведени како извори најчесто во информациите кои се однесуваат на парламентарните дебати на седниците на комисиите – 86% и на пленарните седници - 71%. Во поголем дел од информациите во кои Собранието само се спомнува, или се однесуваат генерално на работата на парламентот, се наведени пратеници само од една политичка опција. Притоа пратениците од власта се позастапени во информациите кои се однесуваат генерално на работата на Собранието. Во најголем дел од информациите во кои пратеници коментираат други случувања неповрзани со Собранието застапени се само пратеници од власта – 64%. Во поголем дел од информациите кои се однесуваат на стапување во сила или укинување на определен закон или законски измени се застапени само пратеници од опозицијата – 52%.

• Жанр на објавените информации

Од анализираните информации во кои се спомнува Собранието, објавени на набљудуваните медиуми во периодот јануари – април 2016, најголем дел се структурирани во форма на информативни извештаи од настаните. Такви се 60% од објавените информации. Во нив најчесто само се пренесуваат информации за случувањата без да анализира или навлезе во поширокиот контекст на настаните или да се даде компаративен или историски преглед. Според жанровските карактеристики на второ место по застапеност се кратките вести (18%) во кои само се наведуваат основни информации за случувањата. Потоа следат статиите во весниците или темите на телевизиите (19%), во кои покрај информативни се застапени и аналитички елементи. Коментарите, интервјуата и анализите, како новинарски жанрови, се незначително застапени при известувањето за работата и настаните во Собранието. На секој од овие жанрови отпаѓаат по 1% од вкупниот број на објавени информации.

III. Методологија на истражување

Мониторингот на медиумите опфаќа следење на објавените информации во 10 национални медиуми во кои се спомнуваат пратениците и Собранието. Следењето ги опфаќа текстовите

објавени во шест дневни весници од кои четири на македонски и два на албански јазик. Од телевизиските прилози се следат објавените информации на централните информативни емисии на четири национални телевизии, од кои две се на македонски, а две на албански јазик. Со мониторингот се опфатени следните медиуми:

Весници:

- „Дневник“;
- „Утрински весник“;
- „Вечер“;
- „Слободен печат“;
- „Коха“;
- „Лајм“.

Телевизии:

- „Сител“;
- „Телма“;
- „Алсат-М“;
- „МРТ2“ - програма на албански јазик.

Во наведените медиуми се следат и анализираат информациите во кои се спомнеуваат Собранието, пратениците и законодавната постапка. Во секој поединечен текст и телевизиски прилог се анализираат главните елементи односно жанрот, фокусот на информацијата, видот, бројот, страната и јавноста на изворите.

IV. Медиумска и јазична структура на објави

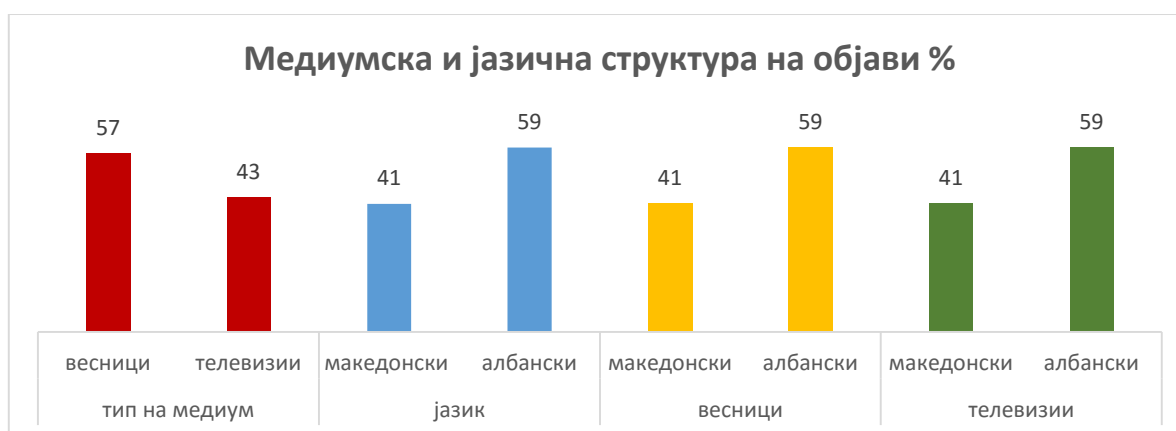
Структурата на медиумските содржини анализирани во периодот септември – декември 2015 година е следната:

Според вид на медиум: дневни весници 57%, телевизии 43%;

Јазик на објавување: албански 59%, македонски 41%;

Информации во весници според јазик: албански 59%, македонски 41%;

Информации на телевизии според јазик: албански 59%, македонски 41%.

Проект „Собранието под лупа“

Проектот „Собранието под лупа“ е финансиран од Швајцарската агенција за поддршка и развој. Во делот на активностите вклучува 28 месечно набљудување на квалитетот на собраниската дебата и набљудување на медиумското известување за работата на Собранието.

Набљудувањето на собраниската дебата и на медиумското известување започна во септември 2015 и ќе трае до декември 2017 и ќе вклучува анализа и известување на добиените сознанија од мониторингот на секои три месеци. Во проектниот период ќе се изработат 9 квартални извештаи за квалитетот на дебатата во парламентот и 9 квартални извештаи за медиумското известување за работата на пратениците. Во рамки на проектот ќе се спроведат и ќе се објават резултатите од две теренски истражувања на јавното мислење за перцепциите на граѓаните за работата на Собранието.

Проектот претставува продолжување на проектот „Собранието под лупа, засилување на политичката дебата и делиберативниот дискурс“ кој беше финансиран од Европскиот инструмент за демократија и човекови права – ЕИДХР и се спроведе во периодот од февруари 2014 до октомври 2015 година.

Бр. 0804-195/16

Датум. 20.06.2016

Извештај од набљудување на медиумското известување за работата на Собранието

јануари – април 2016

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Институт за демократија
Социетас цивилис - Скопје